

Makai Krisztián

joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Bűnügyi Tagozatának tagja

A jogosulatlan vadászat büntetőjogi jogkövetkezményei, különös tekintettel az orrvadászat tényállására

Annak, hogy a jogosulatlan vadászat büntetőjogi jogkövetkezményeiről és ezen belül is az orrvadászat tényállásáról készítem el a pályamunkám, több indoka is van. Az egyik természetesen maga a büntetőjog szeretete, ami azzal egészül ki, hogy magam is aktívan vadászom, így a vadászat egyéb vonatkozásai mellett annak büntetőjogi kérdései is felkeltették érdeklődésem. A másik pedig az orrvadászat tényállásának újszerűsége, mely a 2012. évi C. törvényben (Btk.) szerepel először büntetőjogi szabályozásunk fejlődésének történetében.

Tekintettel a dolgozat terjedelmi korlátaira, nem lehetséges a vadászattal összefüggő, ahhoz kapcsolódó összes büntetőjogi tényállás szerteágazó rendszerét felvázolni, így munkám elsősorban a címben jelölt bűncselekmény, a jogosulatlan vadászat, illetve ahogy a Btk. 245. § jelöli „Orrvadászat” problémájával foglalkozom – valamint az ezzel szorosan összefüggő bűncselekményekkel érintőlegesen – foglalkozni.

Meglátásom szerint az egyes büntetőjogi tényállások értelmezéséhez, azok gyakorlatba történő átültetéséhez elengedhetetlen adott tényállás történeti vonatkozásait is megvizsgálni ahhoz, hogy megértsük, milyen társadalmi érdeket kívánt védeni a jogalkotó annak megalkotásával. E frissen a törvénybe emelt tényállás még inkább szükségessé teszi kialakulásának áttekintését, hisz máskülönben nem kaphatnánk pontos képet arról, milyen sokrétű lehet azon esetek palettája, amelyek szankcionálása a 245. § alapján történik. Ebből következően dolgozatomat is az orrvadászat történetének kifejtésével kezdem, azonban ezt megelőzően szólni érdemes két – sokak által szinonimaként ismert – fogalomról, melyek egymástól való elhatárolása elengedhetetlen a kérdéskör precíz körbejárásához. Ezt a legvilágosabban Zoltán Ödön fejti ki egy 2005. évi tanulmányában.

E két fogalom az „orrvadász” és a „vadorzó”. Előbbinél az „orv”. míg utóbbinál az „orzó” jelzőre kell fektetnünk a hangsúlyt. Az orrvadász szóösszetétel azt jelzi, hogy a vadászati tevékenység a maga egészében „orv”, azaz tisztességtelen, a vadászatra vonatkozó jogszabályok rendelkezéseit sértő, jogosulatlan vadászat.¹ Ugyanakkor a vadorzó kifejezés

¹ Zoltán Ödön: Az orrvadászatról és szankcionálásának változásairól. Jogtudományi Közlöny, 2005/3. szám

estében az „orzó” a „vad” szóval áll szoros kapcsolatban, így Zoltán Ödön mondatait is olvasva könnyedén levonhatjuk a következtetést, itt nem az általános vadászati tevékenység jogszerűtlen folytatását kell értenünk, csupán a vad elejtésére irányuló konkrét, ám szintén jogszerűtlen magatartást, más birtokában, tulajdonában álló vadnak jogtalanul való elejtését, s az így lőtt vad elvitelét, ellopását. Meglátásom szerint – a mai szabályozás tükrében – ezt akként értelmezhetjük, hogy a vadászó orvvadászi tevékenységet kifejtve vadat lop, azt jogtalanul eltulajdonítja, s ezzel nem csak az orvvadászat, hanem a lopás tényállási elemeit (Btk. 370. §) is kimeríti. A későbbiekben célszerű behatóan foglalkozni azzal, hogyan viszonyul egymáshoz az orvvadászat és a lopás tényállása.

I. Szemelvények az orvvadászat történetéből

Az orvvadászat kérdése évszázados probléma a vadászok, ugyanakkor a nemvadászok körében is. Elsősorban az érdekelteket érintő cselekményről, annak fogalmáról, meghatározásáról van szó, melynek tartalommal való megtöltése mindig adott társadalmi korszakban uralkodó felfogás függvénye. Az orvvadászat társadalmi megítélése az idők folyamán jelentős változáson ment át, melyet elsősorban a társadalmi – gazdasági viszonyok változása határozott és határoz meg ma is, ami ezen tevékenységek társadalmi és jogi megítélésében, illetve szankcionálásában manifesztálódik.

A Honfoglalás idején a vadászati tevékenység nem volt korlátok közé szorítható. Jogi szabályozásának kérdése akkor merült fel először, amikor a vadászattal kapcsolatban érdek összeütközések merültek fel. Az időszak jellemzője a különböző korlátozások - területre, személyekre, időre - megjelenését jelenti a gyakorlatban, melyben közrejátszott a földtulajdon megjelenése is. A folyamat a magatartások szankcionálásnak kérdéseit is felszínre hozta, ami összefüggésben áll a jog és a vad tulajdonjoga egymáshoz való viszonyának alakulásával.² Az ezt követő állomások tárgyalását egészen napjainkig úgy gondolom elegendő csak vázlatosan – a teljesség igénye nélkül, de a lényeges állomásokat kiemelve – tárgyalni.

- Szent László *Decretorum liber primus* 12. fejezete vagyoni jellegű szankciókkal fenyegeti a „mondott ünnepnapokon” tiltottan vadászókat.³

- II. Ulászló ötödik dekrétumának XVIII. cikke megtiltja a vadászatot a parasztnak⁴

² Zoltán Ödön: i. m.

³ Szent László Király *Dekrétomainak Első Könyve*. 12. Fejezet, a mondott ünnepnapok megtartásáról

⁴ 1504. évi XVIII. törvénycikk: a parasztnak vadászni és madarászni tilos

- 1729. évi XXII. törvénycikk megerősíti II. Ulászló dekrétumának XVIII. cikkelyét, valamint annak személyi hatályát kiterjesztették a polgárokra, „az összes nem nemesekre” és „az országban lakó bármily állású nem – honosítottakra is”.⁵

- II. József 1786. évi vadászati rendszabálya fellépett a vadászás ellen és az idegen vad lelövését vagy elfogását lopásnak nyilvánította, azonban ez nem tudott törvényerőre emelkedni.

- 1872. évi VI. törvénycikk IV. fejezete rendelkezett „A vadászati kihágásokról és azok büntetéséről”, mely már használja az „orvvadászat” kifejezést és pénzbírsággal rendeli büntetni, ami elzárásra is átváltoztatható. E törvénycikk 1. § - a szabályozza először, hogy a vadászati jog a földtulajdonjognak elválaszthatatlan része, mely a mai napig változatlan formában jelen van és meghatározza a vadászatra vonatkozó jogszabályokat és azok alkalmazhatóságát.⁶

- 1883. évi XX. törvénycikk ugyanazt a kérdéskört szabályozta, mint az 1872. évi VI. törvénycikk.⁷ E törvény módosításokkal ugyan, de a II. világháborút követően is sokáig fennmaradt.

Következő nagy állomás az egyes szabálysértésekről szóló, többször módosított 17/1968. (IV.14.) Kormányrendelet volt, amely szabálysértésként minősítette és pénzbírsággal sújtotta a vadászjegy nélkül vadászókat, illetve azokat, akik úgy vadásztak, hogy az nem felelt meg a vadászati tevékenység megállapított feltételeinek. Jogosulatlanul vadászónak tekintette azokat is, akik tiltott helyen vagy időben, tiltott módon, vagy tiltott vadra vadásztak. Az orvvadászat kifejezést még sem ez, sem az ezt követő 1999. évi LXIX. törvény nem használta, pusztán jogosulatlan vadászatról beszélt, igen enyhe szankciókkal fenyegetve az elkövetőket. Noha a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabs. tv.) is így tesz, ugyanakkor – ezzel egyidejűleg – a Btk. beemeli a kifejezést. Elmondhatjuk tehát, hogy egészen a Btk. megjelenéséig az orvvadászatot, azaz azt a jogellenes magatartást, amely a vad jogellenes elejtését megelőző tevékenységben merül ki, a jogalkotó nem pönalizálta. Ezen tevékenység csak szabálysértés volt, mely ha a vad eltulajdonításával párosult, akkor átlépett a lopás vétségének, vagy büntetvének – vad értékétől függően – a „birodalmába”, melyet már büntetőjogi eszközökkel is lehetett szankcionálni. Ez utóbbi ma is jelen van a gyakorlatban, azonban erre a tényállással kapcsolatos halmazati kérdéseknél célszerű kitérni.

⁵ 1729. évi XXII. törvénycikk: a vadászati és madarászati szabályozásáról

⁶ 1872. évi VI. törvénycikk: a vadászatról

⁷ 1883. évi XX. törvénycikk: a vadászatról

A probléma nem csak a 2012. – t megelőző években volt először porondon a magyar jogalkotás elmúlt két évtizedében. Rajcsányi Péter országgyűlési képviselő már 1999 – ben benyújtott egy törvényjavaslatot a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (régii Btk.) módosításáról, melyet Makai Lajossal a büntetőjog és a vadászati jog egyik jelentős képviselőjével közösen dolgoztak ki és a „jogosulatlan vadászat” címet viselte volna. E javaslat „megtorlóbb” jellegű volt a jelenlegi szabályozásnál. Ez a következtetés legfőképp abból vonható le, hogy nem csak alap, hanem minősített esetei is voltak, melyeket már 1-5 évig terjedő szabadságvesztéssel szankcionáltak volna. A súlyosabban minősülő esetek arra vonatkoznak, ha tilalmi időben, éjjel, fegyveresen, csoportosan, vagy bűnszövetségben követték el a bűncselekményt.⁸ Véleményem szerint ez a megközelítés túlmegy a szankcióval elérni kívánt célon, ugyanakkor indokoltnak tartanám a hatályos törvénybe is beiktatni, súlyosabb büntetés kilátásba helyezésével a csoportosan, vagy bűnszövetségben való elkövetés szankcionálását, hisz ez évtizedek óta probléma, mely az orvvadászatnak már egy szervezettebb és egyúttal súlyosabb foka, s az ily módon elkövetőkkel szemben talán hathatósabban érvényesülne a szankció speciálpreventív hatása.

A következő jelentős állomás, mely szintén nagy hatást gyakorolt a jelenlegi szabályozásra, továbbá – az eddig említettek mellett – ez is alapját adta a hatályos joggyakorlatnak, a 2004. évi X. törvény 2. § - a, ami a régi Btk. – t a 266/B § - szal egészítette ki, az állatkínzás tényállásával. Elmondható ugyan, hogy a törvényhozó felismerte a jogosulatlan vadászat széles körben kárt okozó, jogtalan és tisztességtelen voltának a társadalomra is egyre veszélyesebb jellegét és negatívabb hatását, ugyanakkor a módosítás egyértelműen félresikerült lett. Több okból is erre a következtetésre juthatunk:

A törvénybe emelt új tényállás (1) bekezdésének a) és b) pontja helyesen határozta meg az állatkínzás fogalmát, s azt szankcionálta is. Az egyik probléma azonban abban lelhető fel, hogy a jogalkotó teljes egészében kihagyta a törvényből az orvvadászat – ha úgy tetszik – jogosulatlan vadászat tényállását. A másik nagy hiba forrása pedig konkrétan a 266/B. § (2) bekezdése. Ez ugyanis úgy rendelkezik, hogy az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki

a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy
tiltott vadászati módon vadászik

Ezzel az alapvető gond, hogy összekeverte az állatkínzást és a jogellenes vadászatot. Természetesen, aki az imént felsorolt módokon vadászik kétségtelenül elköveti a vétséget, mert megszegi a törvényi előírásokat, ugyanakkor már eleve nyilván nem állatkínzó,

⁸ *Rajcsányi Péter, országgyűlési képviselő – dr. Makai Lajos, bíró: levélváltás az 1978. évi IV. törvényt módosító törvényjavaslatról*

különösen akkor nem, ha magatartásának nincs eredménye, jelesül nem sikerül vadat lőnie.⁹ További hiányossága a rendelkezésnek, hogy a vad védelméről, a vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény (Vtv.) - mely jelenleg is hatályos és háttérét adja minden vadászattal kapcsolatos más szabályozásnak – 37. § - a felsorolja a vadászati tilalmakat. Tilos vadászni:

- a) tiltott vadászati eszközzel
- b) tiltott vadászati módon;
- c) vadászati tilalmi időben;
- d) vadászati kíméleti területen;
- e) vadászati tilalom hatósági elrendelése esetén.

A 2004. évi törvény ezek közül csak az a) és b) pontokban foglaltak megsértését rendelte büntetni, a c), d) és e) pontos szerinti tilalmak megszegése továbbra is csak legfeljebb szabálysértésnek minősült. Mielőtt azonban rátérnék a jelenlegi szabályozásra és annak gyakorlati kérdéseire még egy, szinte megmosolyogtató anomáliát érdemes kiemelni ezen módosítás kapcsán.

A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény (régi Sztv.) 149. § - a következőket mondta ki:

“Aki

a) idegen vadászterületen,

b) tiltott helyen vagy időben

jogosulatlanul, vad elejtésére használható és arra alkalmas állapotban lévő eszközzel tartózkodik, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(2) Aki vadászjegy nélkül vagy pedig úgy vadászik, hogy nem felel meg a vadászat gyakorlására megállapított feltételeknek, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(3) Az a vadász, aki tiltott helyen vagy időben, továbbá tiltott vadra vagy tiltott módon vadászik, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(4) Aki a vadászatról szóló jogszabályok megszegésével vadásztat, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.”

Ezek tulajdonképpen azok a magatartások, melyek a jogosulatlan vadászat fogalmi körébe sorolhatók, a 2004. évi módosítás azonban nem értékelte bűncselekményként, melynek következménye, hogy aki tiltott vadászati módon – pl. lesgödörből nyúlra lőtt, de egyebekben

⁹ Zoltán Ödön: i. m.

megfelelt a törvényi előírásoknak (rendelkezik vadászjeggyel, stb.) – vadászott, akkor az megvalósította a régi Btk. 266/B § (2) bekezdését és vétség miatt szabadságvesztéssel volt sújtható. Azonban, ha valaki vadászatra való jogosultság nélkül (vadászjegy, vadászati engedély hiányában), vagy tilalmi időben, vagy kíméleti területen nagy értékű vadat akart löni, akkor ez nem minősült bűncselekménynek, csupán szabálysértés volt, amely csak pénzbírsággal sújtható.

II. A jelenlegi szabályozás indoka és háttere

A jelenlegi szabályozás a már említett Btk. 245. § -a, mely már az orvvadászat címet viseli. Ugyan az előzőekben kimerítően foglalkoztam a folyamattal, ami ezen magatartás törvénybe emeléséhez vezetett, mégis indokoltnak tartom közelebből meghatározni ennek konkrét okait, valamint azon – a Btk. – n kívüli jogszabályokban található – rendelkezéseket kiemelni, melyek a tényállás hátterét adják, tartalommal töltik meg azt. Az orvvadászat tényállása ugyanis keretdiszpozíció, melyet a már említett Vtv. továbbá annak végrehajtási rendelete a 79/2004. (V.4.) FVM rendelet (Vhr.) tölt meg tartalommal.

„A vadászat nem gyilkolás nem a feltétlen ölési, pusztítási vágy kiélése. A vadászat az ember és a természet kapcsolata, szeretete, tisztelete, a vadászat hitvallás, a vadászat szépség, a férfias erő és bátorság kifejezője.” mondja helyesen Bakóczy Attila „Vadorzók” c. művében. Az orvvadászás ezzel szemben engedély nélküli vadászatot jelent idegen vadászterületen lőfegyverrel vagy más tilalmazott eszközzel, melynek célja a vad elejtése, s mely nagyobb részt kíméletlen, hosszú szenvedést okoz a vadnak, kárt okoz az államnak és a vadászatra jogosultnak is, e mellett társadalomra veszélyessége is megkérdőjelezhetetlen.¹⁰

Már az 1999. évi Rajcsányi féle javaslat indokolása is tartalmazta a tényállás törvénybe iktatásának szükségességét és ez mind a mai napig megállja a helyét. Az orvvadászat már akkor soha nem látott méreteket öltött, mely ellen határozottabb fellépés vált szükségessé. Míg a magyar Btk.-ban 2012 – ig nem volt szabályozva, mint bűncselekmény, addig több európai állam – így Németország, vagy Ausztria – törvényei önálló bűncselekményként határozták és határozzák meg ma is. Egy akkori felmérés szerint a vadgazdálkodás mintegy 20 % - a orvvadászat útján veszett el. Ebből is következtethetünk, hogy az akkori szabályozás, mely szabálysértésként értékelte a jogosulatlan vadászatot, nem rendelkezett kellő visszatartó erővel, hisz a száz – százötven – ezer forintos bírságokat – kis túlzással – bárki meg tudta fizetni. Az orvvadászat tényállásának pönalizálása előtt a lopás tényállása alapján lehetett

¹⁰ Bakóczy Attila: Vadorzók. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest 1973. 16. o.

megállapítani a jogosulatlanul vadászó személy felelősségét, azonban már utaltam rá, hogy ez a jogosulatlan vadászatnak csak egy kis részét jelenti, tulajdonképpen annak befejezése, a vad elvétele, elvitele. Az orrvadászat veszélyessége azonban nem csak és főleg nem ebben rejlik, hanem az ezt megelőzően jogosulatlanul folytatott vadászati tevékenységben, ami ebben a megközelítésben gyakorlatilag egy büntetlen előkészületi jellegű cselekmény. Szintén indoka a szabályozásnak az, hogy abban az esetben, amikor egy idegen vadászterületen vadászfegyverrel, vagy más, vad elejtésére alkalmas eszközzel sétáló személy engedéllyel tartja azt magánál, szinte lehetetlen volt az akkori jogi konstrukció mellett (ld. feljebb) bizonyítani azt, hogy az illető személy ott jogosulatlanul vadászik. Összességében tehát azt lehet mondani, hogy a jogalkotó felismerte azt, hogy ezen magatartássorozat társadalomra veszélyessége nem csak és nem legfőképp a vad eltulajdonításában rejlik, hanem abban a jogellenes cselekményben, mely azzal veszi kezdetét, amikor valaki idegen vadászati jogot sértve, vad elejtésére alkalmas eszközzel megjelenik a vadászterületen, függetlenül attól, hogy eleve hiányoznak a vadászat egyes, személyi feltételei (pl. nem rendelkezik vadászvizsgával sem), vagy ugyan vadászként végzi tevékenységét, de illegálisán, idegen vadászterületen teszi mindezt.

A jogosulatlan vadászat társadalomra veszélyessége sokrétű, ezért erről véleményem szerint külön érdemes említést tenni még mielőtt a jogszabály elemzésébe belekezdenék. Egyik eleme a veszélyes helyzetek létrehozásában rejlik, amely már abból is következik, hogy nyilvánvalóan a vadász nem írja be magát a vadászatra jogosult által vezetett „beírókönyvbe” a vadászat megkezdése előtt, így a területen való kóborlása saját magára, illetve ha ő maga lövést ad le, a vadászati jogosultsággal vadászóra és bárki más ott tartózkodóra is veszélyhelyzetet teremt, mely olyan bűncselekmények elkövetéséhez vezethet, mint a „foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés” (Btk. 165. §), ezzel veszélyeztetve mások életét, testi épségét, vagyontárgyait.

Másik fontos eleme az orrvadászat élelmiszerbiztonsági kockázata, hisz az a jogosulatlanul vadászók ma már éttermi konyhákra is termelnek és gyakran a rendes piaci ár negyedéért adják a hús kilóját, természetesen „feketén”, ami közegészségügyi kérdéseket is felvet. Itt fontos megjegyezni, hogy akik jogszerűen folytatnak vadászati tevékenységet tisztában vannak azzal, milyen sokféle betegséget, kórokozót terjeszthetnek az állatok, épp ezért lényeges szabály, hogy észlelt esetekben értesíteni köteles a vadászatra jogosult a hatósági állatorvost. Szintén egyértelmű, hogy egy orrvadász ezzel nem foglalkozik, hiszen azon túl, hogy nem érdeke, „a saját bőrét sem viszi vásárra”. A magatartás társadalomra veszélyessége ezeken túl megjelenik az állatvédelmi szabályok be nem tartásában is. A vadász

tiszteli a vadat, valamint betartja a vadászat írott és íratlan szabályait, a vadászati módokat, eszközöket, előírásokat. Az orvvadászt azonban nem érdekli, hogy tilos a vad kíntása, hisz a köztük széles körben elterjedt „hurkolás” lassú kíntalálra ítéli a megfogott állatot, s ezzel az állatkíntás bűncselekményét is megvalósítja (Btk. 244. §). A jelenségnek, ezeken kívül vannak természetvédelmi vonatkozásai is. A vadgazdálkodás ugyan beavatkozás a természet világába, de fontos szerepe van a vadállomány mennyiségi szabályozásában és fenntartásában is. A természetvédelem szempontjai megnyilvánulnak a vadászati eszközökre, a tilalmi időkre és általában a vad védelmére vonatkozó rendelkezésekben is, melyek betartása hozzájárul a vadon élő, vadászható vadfajok biológiai sokféleségének fenntartásához. Itt is egyértelmű lehet a következtetés, a vadászó nem veszi figyelembe melyek a nem vadászható vadfajok, ahogyan azt sem, hogy melyek a természetvédelmi indíttatású vadászati idények, s ezzel veszélyezteti adott vadfaj természetes állományának sokféleségét, fennmaradását. Fontos szempont a vagyoni jogok sérelme és a vadgazdálkodás ellehetetlenítése, ugyanis az orvvadászok beavatkozása évente milliárdos károkat okoz. A legnagyobb károk azokon a területeken keletkeznek, ahol a vadállománynak nemcsak a húsertéke, hanem a trófea és génkészlet értéke is jelentős (pl. Gemenc).¹¹

III. A törvényi tényállás elemzése összhangban a Vtv. és Vhr. rendelkezéseivel

A jelenlegi szabályozás a következőképpen szól:

“Aki

a) vadászterületen vadászatra való jogosultság nélkül, illetve idegen vadászterületen vadászaként engedély nélkül vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,

b) külön jogszabályban meghatározott, a vadfaj valamennyi egyedére kiterjedő vadászati tilalmi idő hatálya alá eső vadfaj egyedét ejti vagy fogja el,

c) külön jogszabályban meghatározott tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon vagy kíméleti területen vad, illetve fokozottan védett vagy védett gerinces állat elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,

bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”¹²

A törvényi tényállás legfontosabb háttérjogszabályai a már említett Vtv., illetve Vhr.

A bűncselekmény által védett jogi tárgy a vadászható állatfajok, a fokozottan védett és védett gerinces állatok természetes állapotának fenntartásához, élőhelyük védelméhez, a

¹¹ Elek Balázs: Egy hiányzó törvényi tényállás: az orvvadászat. Kézirat.

¹² Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 245. §

vadgazdálkodás, a vadászati jog gyakorlása és hasznosítása jogilag szabályozott rendjének fenntartásához fűződő társadalmi érdek.¹³

A bűncselekmény elkövetési tárgya a vad, amely alatt a Vtv. 1. § (1) bekezdése értelmében a Magyarországon vadon élő állatfajok közül a vadászható fajokat kell érteni, tehát nem elkövetési tárgy a vadon élő, ám nem vadászható állatfaj, kivéve a c) pontban meghatározott védett és fokozottan védett állatfajok. Azt pedig, hogy mit tekintünk vadászható fajnak a Vhr. 1. § (1) bekezdésében találhatjuk meg. Jelenleg nyolc nagyvad faj és negyvenegy apróvad faj lehet elkövetési tárgy. Ez a c) pont esetében annyiban változik, hogy a védett és fokozottan védett állatfajok listája az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény – és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V.9.) KöM rendelet 2. számú mellékletében található.¹⁴

A bűncselekmény alanya bárki lehet. Az a) pont második fordulata képez kivételt ez alól, ugyanis annak alanya csak vadász lehet, ezért ő speciális tettesnek is nevezhető. Ennek a bűncselekménynek is lehet közvetett és közvetlen tettese is. Közvetett tettese lehet a bűncselekménynek, ha az orvvadász a gyermekével teteti ki a hurkot a vadváltóra (nyomvonal, melyen a vadak rendszeresen mozognak). Ilyenről azonban akkor is beszélhetünk, amikor valaki más személy tévedésének kihasználásával követi el a bűncselekményt. Ilyen lehet a vendégvadász kísérője akkor, ha vendége, megtevéstése hatására abban a téves feltevésben van, hogy az adott terület még a meghívó – tehát, akinél a kísérő vadász, vadásztársasági tag – vadásztársasághoz tartozik és úgy tudja, hogy jogszerűen ejti el az előre megbeszélt nagyvadat.¹⁵

A bűncselekmény csak szándékosan követhető el.¹⁶

A bűncselekmény tipikusan a lopással és a lőfegyverrel, lőszerrel visszaélés bűncselekményével állhat halmazatban. Az orvvadászattal halmazatban elkövetett lopás és rongálás sértettje maga a vadászatra jogosult.¹⁷

A bűncselekmény elkövetési magatartásának alapját is a Vtv. rendelkezései adják. Ehhez először tisztázni szükséges, hogy eszerint mi a vadászat fogalma, hisz a törvényi tényállás a jogellenesen folytatott vadászatot rendeli büntetni. A Vtv. 56. § (1) bekezdése értelmében vadászat a vadnak a törvényben engedélyezett eszközzel, vagy ragadozó madárral, illetve magyar agárral és engedélyezett módon vadász által, vadászterületen történő elejtésére,

¹³ Balogh Ágnes – Hornyák Szabolcs – Makai Lajos: Az új Büntető Törvénykönyv Magyarázata. Kommentár a 2012. évi C. törvényhez. Menedzser Praxis Kiadó és Tanácsadó Kft. Budapest 2014. 339 – 343. o.

¹⁴ Balogh Ágnes – Hornyák Szabolcs – Makai Lajos: i. m.

¹⁵ Balogh Ágnes – Hornyák Szabolcs – Makai Lajos: i. m.

¹⁶ Balogh Ágnes – Hornyák Szabolcs – Makai Lajos: i. m.

¹⁷ Balogh Ágnes – Hornyák Szabolcs – Makai Lajos: i. m.

vagy elfogására irányuló tevékenység.¹⁸ Tehát a vadászat jogszerű gyakorlásához a Vtv. több feltétel együttes fennállását követeli meg. A következőkben ezen feltételeket a Vtv. rendelkezései alapján elkülönítve és kibontva tárgyalom, melyekhez a Kommentártól eltérve, rendszerbe foglalva kapcsolom a Btk. orrvadászatra vonatkozó egyes fordulóit.

Előjáróban érdemes lefektetni, hogy a tényállás a) és c) pontjaiban írt elkövetési magatartás a vad, illetve a fokozottan védett, vagy védett gerinces állat elejtésére, vagy elfogására irányuló, de az eredményt, tehát magát az elejtést, elfogást nélkülöző tevékenység, azonban a b) pontban csak az alapozza meg a cselekmény tényállásszerűségét, ha a vad elejtése, elfogása is megtörténik.

a) Csak vadász gyakorolhatja olyan vadászterületen, ahol vadászatra jogosultsággal rendelkezik. Ezeket hívjuk a vadászat **személyhez kapcsolódó feltételeinek**:

a. A Vtv. rendelkezései alapján a vadászterületen vadászatra jogosultsággal rendelkezik a vadászterület tulajdonosa, a vadászati jog haszonbérbe adása esetén pedig annak haszonbérelője (tehát maga a vadásztársaság), továbbá a vendégvadász és a bérvadász.

b. További személyhez kötött feltétel, hogy az illető személy vadász is legyen, melyről a Vtv. 59. § - a rendelkezik. Eszerint rendelkeznie kell vadászjeggyel, vagy vadászati engedéllyel, illetve vadászlőfegyverrel való vadászat esetén, vadászlőfegyver-tartási engedéllyel; ragadozó madárral való vadászat esetén, a természetvédelmi hatóság által ragadozó madár tartására kiadott engedéllyel.

Ezen rendelkezések alapján a törvényi tényállás tulajdonképpen un. külső és belső orrvadászatot különbözteti meg egymástól. Előbbi a 245. § a) pontjának első fordulata, amikor az elkövető a személyi feltételek közül sem az “a.”, sem a “b.” pontban írtaknak nem felel meg. Magatartása ezért a jogszerű vadászat személyi feltételeinek teljes hiánya miatt tényállásszerű. Én ezt klasszikus orrvadászatnak nevezném, hiszen ez az az eset, amikor az illető személynek még vadászvizsgálója sincs. A belső orrvadászat – tehát a 245. § a) pont második fordulata - az, amikor az elkövető megfelel a személyi feltételek közül a “b.” pontban írtaknak (tett vadászvizsgát és a szükséges engedéllyel is rendelkezik), ugyanakkor nem rendelkezik vadászati jogosultsággal, tehát az “a.” pont teljes hiánya merül fel. Elkövetője ennek ezért csak vadász lehet.

Leegyszerűsítve két eset különböztethető meg. Az egyik, amikor valaki ugyan tett vadászvizsgát, de bármiféle engedély nélkül olyan területen vadászik, ahol más a vadászatra

¹⁸ Balogh Ágnes – Hornyák Szabolcs – Makai Lajos: i. m.

jogosult. A másik, amikor valaki még a vadászvizsgát sem tette le, nem nevezhető vadásznak, de ennek ellenére mégis vadászik valamely területen.

b) A vadászat csak akkor jogszerű, ha az a a Vtv. – ben **engedélyezett eszközökkel** történik, amit a Vtv. 67. § határoz meg. Vadat csak vadászati célra engedélyezett - legalább negyvenöt centiméter csőhosszúságú – vadászlőfegyverrel lehet elejteni. Vadászíjjal történő vadászat esetében gímszarvast, dámszarvast, muflont, vaddisznót és őzet kizárólag 222,7 newton húzóerőt meghaladó vadászíjjal és arra alkalmas vadászvevesszővel lehet elejteni. Vadat elfogni az e célra szolgáló hálóval, befogó karámmal, altató-, bénítólövedékes fegyverrel, valamint a vonatkozó közösségi rendeletben nem tiltott, illetve megengedett csapdázási módszerrel lehet. Egyéb szabályokat is felsorol a törvény, ám ezek előfordulása igen csekély.

A Vtv. ezzel párhuzamosan a 37/A. § - ban felsorolja azoknak az eszközöknek a körét, amelyekkel tilos vadászati tevékenységet folytatni:

1. a mérgezett hegyű és robbanó fejú nyílvessző;
2. a számszeríj;
3. a lőfegyverre szerelt hangtompító eszköz;
4. a hurok, horog, madárlép, verem;
5. a működése vagy felhasználása körülményei folytán nem szelektív háló;
6. elöltöltő fegyver használata nem egyéni vadászatra;
7. az önműködő (automata) és öntöltő (félautomata) golyós lőfegyver;
8. vak, illetve megcsonkított élő csali állat;
9. az áramütést előidéző elektromos eszközök;
10. az emlősfajok ejtőhálóval történő befogásának kivételével a robbanószerk;
11. elektronikus képnagyítóból vagy képátalakítóból álló, éjszakai lövésre alkalmas célzóeszközök;
12. mérgezett vagy altató csalétkék.

c) További feltétele a jogszerű vadászatnak, hogy a Vtv. 30. § (1) bekezdésének megfelelően, **engedélyezett módon** történjen, azaz a vadat elejteni kizárólag a törvényben meghatározott módon szabad. Tilos a vadat a vonatkozó közösségi rendeletekben foglalt csapdázási módszerrel, valamint méreg alkalmazásával elfogni, illetve elpusztítani.

d) A Vtv. 37. § (1) bekezdése az, amely megfogalmazza azt a feltételt, miszerint **tilos vadászni vadászati kíméleti területen**, a 39. § rendelkezései pedig kimondják, hogy a vadászati hatóság a vadászterületet, vagy annak meghatározott részét kíméleti területnek minősítheti és mindezt milyen feltételek fennállása esetén teheti meg.

Ezen rendelkezéseknek (b), c), d) pontok) feleltethető meg a Btk. 245. § c) pontjának első, második és harmadik fordulata, melyeknél, mint azt fentebb említettem a magatartás megegyezik az a) pontban írtakkal, tehát itt sem elejtésről, vagy elfogásról van szó. A különbség a magatartás tanusításának körülményeiből fakad, az elkövető magatartása a tiltott vadászati eszköz, tiltott vadászati mód, vagy a kíméleti területen történő vadászat miatt válik tényállásszerűvé, míg - mint már szintén elhangzott - az a) pontban a személyi feltételek valamelyikének, vagy mindegyikének hiánya, ami megalapozza a bűncselekményt.

e) Utolsó feltételként kell említeni, – szintén a Vtv. 37. § által megfogalmazott alapvetést – miszerint **tilos vadászni vadászati tilalmi időben**. Ez azokat az időszakokat jelöli, amikor bizonyos, egyébként vadászható vadfajok vadászata nem engedélyezett. Ezeket a tilalmi időszakokat a Vhr. 5. számú melléklete vadfajonként állapítja meg.

Ehhez kapcsolódik a Btk. 245. § b) pontja, melynél – mint korábban is említettem – az elkövetési magatartás a vad elejtése, vagy elfogása. Mivel itt a pusztán a tilalmi idő fennálta tényállásszerűvé teszi a cselekményt, ezt elkövetheti az is, aki egyebekben minden más feltételnek megfelel. Egyszerűen fogalmazva: vadászaként úzi tevékenységét és olyan területen, ahol ez számára engedélyezett, ugyanakkor tilalmi időben ejti el a vadfaj azon egyedét, melyre ez a tilalom vonatkozik.

IV. Az orvvadászat és más bűncselekmények halmazata

Az orvvadászat bűncselekményének elkövetésére leggyakrabban azért kerül sor, hogy a tényállásban körülhatárolt módozatok valamelyikének megvalósításával, vagy akár egyszerre több tényállási elem kimerítésével az elkövető, az ily módon elejtett vadat jogtalanul eltulajdonítsa. Ugyan esett már szó röviden e bűncselekmény halmazati eseteiről, mégis úgy gondolom érdemes ennek egy külön bekezdést is szentelni, több okból.

Egyrészt, mert e bűncselekmény már – már “szükségszerű velejárója” a lopásra irányuló szándék is, másrészt, ha a lopás és az orvvadászat tényállásait komplexen vizsgáljuk, akkor előbbi tekinthető befejezett bűncselekménynek is, míg utóbbi egy előkészületi jellegű cselekmény, melyet a törvényhozó oly mértékben társadalomra veszélyesnek gondolt, hogy kriminalizálta. Természetesen más bűncselekményektől történő elhatárolása is indokoltá teszi a halmazat kérdésével történő külön foglalatосkodást.

Az orvvadászat és a lopás halmazatban történő megállapítása akkor lehetséges, ha az elejtett, elfogott vadra az elkövető a lopás tényállásában meghatározott elvételt is

megvalósítja. Abban az esetben, ha a jogtalanul eltuljdonított vad értéke nem haladja meg a szabálysértési értékhatárt, az orvvadászat mellett a tulajdon elleni szabálysértés valósul meg.¹⁹

Aki az orvvadászat tényállásának a) vagy c) pontjában meghatározott fordulatok valamelyikével valósítja meg a bűncselekményt, akkor kizárólag a 245. § alapján kell felelősségre vonni, akkor is, ha mindezen jogellenes magatartást a természetkárosítás bűncselekményében meghatározott állat elejtése vagy elfogása végett tanúsítja, feltéve, hogy a vadászata sikertelen. Amennyiben viszont az állat elejtésére vagy elfogására is sor került a természetkárosítás megállapítása lehet indokolt, tehát a halmazat megállapítása itt kizárt.²⁰

Mindig a természetkárosítás bűncselekményét kell megállapítani akkor, ha az orvvadász a tényállás b) pontjának fordulatát valósítja meg és nem pusztán a vadfaj valamennyi egyedére kiterjedő vadászati tilalmi idő hatálya alá eső vadfaj egyedét ejti el, vagy fogja el ténylegesen, hanem ezen vad a természetkárosítás törvényi tényállásába is foglalt védett, vagy fokozottan védett állat.²¹

További halmazat megállapítására kerülhet sor, ha az elkövető engedély nélkül tartott lőfegyverrel vagy lőszerrel követi el a cselekményt. Tulajdonképpen ez a már említett klasszikus orvvadászat szükségszerű velejárója, hisz aki nem rendelkezik vadászjeggyel, illetve vadászati engedéllyel, az lőfegyverrel sem rendelkezhet.

V. Összegzés, gyakorlati problémák

Mínthogy a jogosulatlan vadászat, vagy orvvadászat bűncselekménye még igen “friss” tényállásnak mondható Büntető Törvénykönyvünkben, így azzal kapcsolatban konkrét gyakorlati problémák még nem merültek fel, illetve ha fel is merültek, azok nem jutottak el olyan szintre, hogy azokból egységes következtetés, joggyakorlat alakulhasson ki.

Ahogy az 1999 – es törvényjavaslat kapcsán, úgy az új Btk. megjelenését megelőzően is voltak negatív kritikák a tényállás bűncselekménnyé nyilvánításával kapcsolatban. Többen helyezkedtek arra az álláspontra, miszerint nem magát a cselekményt kellene kriminalizálni, hiszen annak semmilyen pozitív prevenció hatása nem lenne, hanem magát a bűnüldözést kell hatékonyabbá tenni. Ez a megközelítés úgy gondolom azért nem helytálló, mert egy magatartás kriminalizálása, annak elkövetése esetére pedig kellő visszatartó erővel rendelkező szankciók kilátásba helyezése már önmagában elrettentheti a potenciális elkövetői réteg egy részét attól, hogy a bűncselekmény elkövetését megkezdje. A bűncselekménnyé nyilvánítás

¹⁹ Elek Balázs: Vadászok, halászok a büntetőjog hálójában. HVG-ORAC, Budapest 2015. 242. – 246. o

²⁰ Elek Balázs: i. m.

²¹ Elek Balázs: i. m.

helyességét támasztja alá az a statisztika is, miszerint az ügyészség 2013 – ban még csak 3 esetben, 2014 – ben azonban már 48, 2015 – ben 44, 2016 – ban pedig 42 esetben emelt vádat az elkövetők ellen orvvadászat büntettének elkövetése miatt.²² Érdekes lehet megvizsgálni azt is, hány esetben regisztrált bűncselekményt az ügyészség, melyekben valamely okból nem történt vádemelés. Az adatok ehelyütt is magukért beszélnek: 2013: 19; 2014: 147; 2015: 139; 2016: 129. Ehhez hozzá kell tenni, hogy az új Btk. 2013. július 1. napján lépett hatályba.²³

Meglátásom szerint azonban gyakorlati problémákat vethet fel az orvvadászat tényállása és a már említett Szabs. tv. 178. § - a, mely a jogosulatlan vadászatról úgy rendelkezik, hogy aki idegen vadászterületen jogosulatlanul, vad elejtésére használható és arra alkalmas állapotban lévő eszközzel tartózkodik, szabálysértést követ el. Ez önmagában talán nem okozhat akkora fejtörést, hisz a törvény kizárólag arról rendelkezik, amikor valaki a vadászterületen akár vadászfegyverrel, akár más, vad elejtésére alkalmas eszközzel tartózkodik, tehát nem végez semmilyen aktív cselekvést.

Ezzel szemben a Btk. minden fordulatában egy – egy aktív magatartást definiál, ugyanakkor mégis rendezetlen az a gyakorlati probléma, hogy hol húzódik az a határvonal, amely elválasztja egymástól a Btk. 245. § kísérletének megvalósulását a Szabs. tv. 178. § - tól, vagyis mikortól nevezhető ebben az esetben aktívnek egy magatartás.

Nyilvánvaló, ha az elkövető célra emeli vadászfegyverét és azt el is sűti, ezzel mindenképpen megvalósítja az orvvadászat valamely fordulatát, annak függvényében, hogy a tényállásnak pontosan melyik pontjára irányult a tevékenysége, hiszen a vadászfegyver ravaszának meghúzása már kétséget kizáróan egyfajta aktív vadászati tevékenységnek minősíthető. Ugyanakkor, ha csak célra emeli fegyverét, az véleményem szerint nem meríti ki a vad elfogására, elejtésére irányuló tevékenységet, hiszen nem történik olyan – a tényállásból és a törvényhozó akaratából kiindulva – aktívként definiálható magatartás, amely az elkövetőt közelebb hozná céljának eléréséhez, hiszen ekkor még a felmerülő motívumok közül sem kristályosodhatnak ki azok, amelyek végső soron a ravasz meghúzására indítják az elkövetőt.

Megoldás lehet ezen kérdés tisztázására az emberölés kísérletének vizsgálata, azon belül is, amikor az elkövető lőfegyverrel szándékozik elkövetni a bűncselekményt. Az emberölés ezen megvalósulása egyaktusú deliktumnak tekinthető, s mint ilyen, kísérletének megállapítása akkor lehetséges, ha a büntetni rendelt magatartás alkotórészét képező cselekmény megvalósult, illetve annak megvalósítását az elkövető már megkezdte, így

²²<https://bsr.bm.hu/SitePages/ExcelMegtekinto.aspx?ExcelName=https%3a%2f%2fbsr.bm.hu%2fBuntetoeljarasiAdatok%2fEljarasi+adatok.xlsx> (2017. 05. 23.)

²³<https://bsr.bm.hu/SitePages/ExcelMegtekinto.aspx?ExcelName=https%3a%2f%2fbsr.bm.hu%2fBuncselekmenyiAdatok%2fRegisztralt+buncselekmények+száma+az+elkövetés+helye+szerint.xlsx> (2017. 05. 23.)

például az elkövető az emberöléshez használni kívánt pisztoly ravaszát felhúzta, de valamilyen külső körülmény meggátolta abban, hogy a bűncselekmény elkövetését megalapozó magatartást befejezze. Erre alapozva úgy gondolom, akkor tekinthetünk valakit az orvvadászat alanyának és minősíthetjük cselekményét annak kísérleteként, ha a birtokában lévő vadászfegyver célra tartott és egyúttal kibiztosított állapotban is van. Véleményem szerint ez esetben már kétséget kizáróan megállapítható, hogy az elkövető a vad elejtésére irányuló aktív vadászati tevékenységet végez, csak valamilyen külső körülmény megzavarja magatartásának befejezésében. Ezzel szemben a biztosított állapotban lévő, ám felemelt fegyver úgy gondolom nem kellő bizonyíték arra, hogy az elkövető azt használni is kívánta a továbbiakban, tehát ez esetben csak szabálysértés hívható fel vele szemben. Természetesen a gyakorlatban ennek megállapítása szinte lehetetlennek bizonyul. Meglátásom szerint az új tényállás megalkotásával a szabálysértési alakzat megtartása egyrészt relevanciáját veszítette, másrészt gyakorlati problémákat szülhet annak elhatárolása, hogy az elkövetővel szemben orvvadászat bűncselekményének kísérletét, vagy a szabálysértési alakzatot hívja fel a jogalkalmazó.

Érdekes lehet még összehasonlítani az 1999 – es javaslatot a hatályos szabályozással. Dolgozatom elején került említésre, hogy a 99’ – es javaslat talán túlzóan megtorló jellegű volt, ugyanakkor úgy gondolom, hogy ez nem minden tekintetben helytálló. Az akkori javaslat súlyosabban – minősített esetként – rendelte volna büntetni, ha az elkövetők csoportosan, vagy bűnszövetségben valósítják meg a tényállást, amely egyáltalán nem idejét múlt elképzelés. Tekintettel az orvvadászat társadalomra veszélyességének már említett sokrétűségére, véleményem szerint indokolt lenne a jelenlegi szabályozásba is beiktatni ezen minősített eseteket, ugyanis könnyen belátható, hogy az ilyen jellegű elkövetés sokkal nagyobb veszélyeket hordoz magában. Jó példa erre Fejér megyében 2009 – ben elfogott profi orvvadászok, akik – hatalmas mértékben megkárosítva a vadállományt – vadásztak jogosulatlanul, az így zsákmányolt vadhúst pedig rendszeresen feldolgozták és eladták. Itt szintén csak utalnék a bűncselekmény társadalomra veszélyességét tárgyaló bekezdésre, melyben felsorolt következményeket az ilyen jellegű szervezett és profi orvvadászat megsokszoroz, ezáltal veszélybe sodorva a tisztességesen vadászókat, természetkedvelőket, megkárosítva az államot és a vadászatra jogosultat, valamint veszélybe sodorva a biológiai sokféleség fenntartását.